

Presa italiană și aspecte ale integrării României în structurile Uniunii Europene

Anca STÂNGACIU

Reflecțiile presei privind evoluția unui fenomen dintr-o anumită țară, reprezintă, fără îndoială, o viziune mai largă sau mai restrinsă, mai mult sau mai puțin obiectivă a opiniei publice, a instituțiilor sau a specialiștilor dintr-un anumit domeniu.

În ceea ce privesc referirile presei italiene la România și români, trebuie spus de la început faptul că acestea sunt foarte puține ca și număr, atenția acordată spațiului românesc fiind astfel extrem de redusă. Pentru o înțelegere mai exactă a acestei realități trebuie avute însă în vedere câteva aspecte generale ale fenomenului presei italiene în ansamblul său. O primă caracteristică a ziarelor și revistelor italiene referitoare la evenimentele internaționale ar fi aceea că informațiile sunt din punct de vedere cantitativ, modeste și fără o continuitate consistentă. Situația aceasta este valabilă nu doar în cazul informațiilor despre Japonia, Federația Rusă sau Marea Britanie, ci și în cazul precizărilor referitoare la Franța, Germania sau chiar Statele Unite ale Americii. De asemenea, se poate constata o atenție limitată a presei italiene asupra procesului de lărgire al Uniunii Europene, atât în ceea ce a privit trecerea de la 15 la 25 de membri, cât și în ceea ce privește viitoarea lărgire (Bulgaria, România, Turcia etc). Ideea dominantă ar fi aceea că, presa italiană prezintă puține informații cu privire la evenimentele externe, iar atunci când acestea există, se insistă asupra țărilor aflate în război sau asupra teritoriilor se confruntă cu tensiuni politice majore: Irak, Gaza etc. Temele de politică externă prezentate cu predilecție sunt astfel cele de natura militară, politică sau geopolitică. Apoi, trebuie spus faptul că redacțiile ziarelor și revistelor italiene preferă să publice articole de senzație și nu de puține ori de scandal, neglijând astfel furnizarea de informații de bună calitate asupra proceselor sau fenomenelor care presupun o mai mare atenție sau o mai bună înțelegere.

Într-un astfel de context, trimiterele la România sînt foarte puține, chiar dacă România contează mult pentru industria italiană, chiar dacă comunitatea românilor este cea mai numeroasă comunitate străină din Italia sau dacă investițiile italiene în România reprezintă ponderea cea mai mare din totalul investițiilor realizate de către oamenii de afaceri italieni în spațiul Europei Central-Orientale.

Totuși, deși puține, opiniile presei italiene despre România în general, despre anumite aspecte ale vieții politice, social-economice sau culturale, ori despre un fenomen mai complex, cvasicuprinzător precum cel al integrării europene a României, sînt în măsură să reflecte un fragment semnificativ din ceea ce înseamnă, imaginea României în spațiul italian și într-un sens mai larg, în cel comunitar.

Dacă avem în vedere perspectiva metodologică care a stat la baza acestui studiu, adică analizarea articolelor din ziarele și revistele italiene care fac referire la România, cu precădere a celor apărute în ultimii ani, atunci trebuie spus că informațiile privind evenimentele din România postcomunistă, cuprind uneori date foarte generale, însă de cele mai multe ori fac referiri la anumite evenimente politice, economice, sociale, religioase, sportive, sau, chiar de natură geopolitică, etnică, emigraționistă.

Pe domenii de interes, aproximativ 40% din articolele italiene referitoare la România, abordează problemele de natură politică (situație politică, alegeri, guvernare), 35% pe cele de natura economică (reformare, restructurare, privatizare), 20% pe cele de importanță socială (nivel de trai, emigrație, minorități) și într-o măsură foarte mică (5%) pe cele de relevanță culturală

Este foarte important de precizat faptul că articolele din presa italiană conțin informații, în genere, obiective, reale, exacte și argumentate inclusiv cu date statistice, iar în cazul articolelor de profunzime, textele sînt riguroase, corect întocmite și bine argumentate științific. Aceasta face ca spiritul critic, chiar și acolo unde este foarte articulat sau chiar sever, să fie, de cele mai multe ori, conform cu realitatea concretă. Excepție o

fac câteva articole cu tematică socială, care exacerbează pata de întuneric și umbră în care se afla România la începutul anilor '90 (1990-1992). În ceea ce privesc subiectele cu evidentă tematică defavorabilă (probleme și conflicte de mediu, traficul de copii, de droguri și de ființe umane, etc), acestea au reflectat totuși aspecte reale ale societății românești, fără ca presa italiană să aibă o preferință deliberată pentru acest tip de abordări vis-a-vis de România. Articolele mult mai atenuate ca ton critic și mai favorabile ca abordare, articolele care evidențiază progresele reale realizate de România în tot acest timp, sunt cele publicate abea după 2002. În sfârșit, articolele apărute în 2006 sunt focalizate pe rezultatele pozitive obținute de România, respectiv pe etapele care mai trebuie urmate până la integrarea efectivă în structurile Uniunii Europene.

În fapt, trecerea presei italiene de la articole cu aprecieri predominant negative sau excesiv critice, la articole apreciative și parțial critice se suprapun simbolic peste modelul schematic al evoluției României de la haosul primilor ani postcomuniști, la încercările de reformă și progresele ulterioare realizate.

Din punct de vedere cantitativ, s-a putut constata cu ușurință faptul că, articolele apărute în presa italiană între anii 1991-2006, în legătură cu evoluția postcomunistă a României, sunt relativ puține. Baza de date a bibliotecilor universitare milaneze indică pentru acest interval de timp aproximativ 55 de articole și studii apărute în ziare sau reviste cu caracter general, inclusiv în marile cotidiane italiene (*Corriere della Sera*, *Repubblica*, *Avvenire*, *Diario*, *Giornale*, *L'Espresso*) sau cu caracter specializat pe anumite domenii: politică externă (*Affari esteri*, *Meridiani*), probleme de geopolitică (*Limes*), istorie regională (*Est-Ovest*, *East*, *L'Europa ritrovata*, *Economia e società regionale*), economie (*Politica ed economia*), emigrație și probleme sociale (*Studi emigrazione*). Arhiva on-line a celui mai prestigios cotidian italian – *Corriere della Sera* – indică un număr de peste 80 de articole, dar care tratează, în proporție de aproape 90%, evenimente fotbalistice.

În anii '90, presa italiană a relatat, cu precădere, dificultățile de natură politică, economică și în consecință, socială, cu care s-a confruntat România acelei perioade. Au fost făcute astfel referiri la gravele probleme structurale existente, la dezechilibrele și incoerențele de natură economică, precum și la distorsiunile, cu precădere industriale, provenite din perioada regimului totalitar de tip comunist. România era țara, din aria ex-socialistă, care se găsea în condițiile cele mai nefavorabile din punct de vedere economic și social pentru a-și putea realiza reformele structurale.¹ Explicația corectă a ziaristilor italieni venea dinspre persistența sistemului centralizat care nu permitea corectarea dezechilibrelor moștenite în perioada regimului comunist². În plus, presa italiană constata susținerea foarte redusă a reformelor sau chiar opoziția la acestea din partea cetățenilor români, argumentul în acest sens fiind, mult mediatizatele mineriade ale minerilor români.

Chiar și interviul cu Ileana Mălăncioiu (1991), scriitoare și poetă româncă stabilită în Statele Unite ale Americii, dar a cărei figură nu era atât de cunoscută ca și cea a altor dizidenți ai regimului Ceaușescu, transmitea un mesaj de neîncredere și scepticism în raport cu posibilele schimbări din spațiul românesc, de vreme ce România semnifica „la rivoluzione senza speranza”³.

Evenimentele primilor ani de după căderea regimului comunist în România au fost văzute cu aceeași virulență, chiar și în articolele apărute după anul 2000.

„A Bucarest, gli ex compagni al potere sotto la ferula di Ion Iliescu si tenevano sulla difensiva – una difensiva talora maldestra – e si applicavano ad occupare silenziosamente lo spazio economico, assimilando, a partire dal 1993, il discorso dell'integrazione euro atlantica. Sembrava allora che non ci fossero alternative”⁴.

Analiza fenomenului politic românesc merge în direcția analizării mutațiilor produse la nivelul mentalului colectiv și al redimensionării identității naționale, în perioada imediat postdecembristă. Într-o realitate dominată de lideri neocomuniști (*criptocomuniști*) putea fi identificată „la România al bivio tra nostalgia nazionaliste e miraggi europei”⁵.

Accesul la memorie a făcut ca trecutul să revină într-o nouă perspectivă prin ”la cultura dell'esilio”. Era un prim semn al crizei și redefinirii identitare românești.

„L'amalgama che si opera tra tutti i detenuti delle prigioni comuniste semplifica la storia, costruita così in bianco e nero, in una opposizione senza quartiere tra comunisti e anticomunisti”⁶.

¹ *L'Europa ritrovata*, Roma, 1991, no. 7-8, pp. 67.

² *Ibidem*, pp. 69.

³ *Ibidem*, pp. 56-71.

⁴ *Limes*, Roma, 2000, no. 3, pp. 182.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, pp. 183.

O altă abordare, inevitabilă într-un astfel de context, a fost cea naționalistă, care, în viziunea jurnaliștilor italieni, a pendulat între nostalgii interbelice și puternice idei de dreapta.

„Il bisogno di sapere e di dire si è esteso alla storia del periodo tra le due guerre. Per varie ragioni: la Romania doveva prendere come riferimento un'epoca precedente per situarsi in un presente considerato democratico e «normale». E la Romania di quel periodo offre quindici anni di esperienza parlamentare e di suffragio universale e una storia di Bucarest come capitale portatrice delle esperienze di un'architettura di avanguardia”⁷.

În cazul discursului identitar naționalist, esența o constituia anticomunismul, întoarcerea la românități și la ortodoxie, prin reinventarea comunității rurale. Esența o constituia astfel indentitatea rurală românească versus modelul occidental și capitalismul liberal venit dinafară.

„Una tale valanga di opere teologiche, filosofiche e politiche di destra [Dumitru Stăniloae, Părintele Galeriu etc. si spiega anche perché la letteratura della dissidenza è scarsa. Non vi sono stati in Romania né un Patočka, né uno Havel, ancora detenuto nel 1989”⁸.

Un alt moment al spiritului identitar, acela al regionalizării, este văzut de către presa italiană ca o altă etapă în evoluția mentalului colectiv al anilor '90. Ideea este ancorată în aceeași tradiție naționalistă, dar argumentele sunt preluate din paradigme actuale, precum cea huntingtoniană.

„La devoluzione si situa in una rappresentazione che va dalle nostalgie per un passato centro-europeo ad una identità regionale integrata in una Europa federale delle regioni. L'idea di regione ingloba in una rappresentazione unitaria transilvana le aspirazioni che si suppongono comuni – il che resta da dimostrare – alla maggioranza rumena e alla minoranza ungherese”⁹.

Debutul negocierilor privind aderarea României la Uniunea Europeană (2000) și apoi semnarea Tratatului de aderare (2005) la aceeași structură a făcut ca obiectivul integrării să întrunească consensul majorității românilor, în ciuda diversităților de opinie. Această adeziune „națională” i-am putea spune, la ideea de integrare și într-un sens mai larg la cea de europenizare, a fost accentuată adesea în presa italiană de după 2000.

„Un'indicazione di quanto ampio e diffuso sia l'euroentusiasmo della popolazione romena la possono dare i dati dell'Eurobarometro: il 75% dei cittadini romeni sostiene l'adesione della Romania alla Unione Europea. Addirittura l'83% si ritiene già orgoglioso di essere europeo, mentre il 76% ritiene che tale adesione porterà alla Romania benefici sostanziali.”¹⁰.

Ziarele și revistele italiene apreciază totuși ca fiind stranie și aproape obsesivă, această atmosferă de așteptare. Panoul din fața Teatrului Național din București, care indică zilele lipsă până la aderare, pare în ochii vizitatorului străin, la fel de neobișnuit. Un mare cotidian italian titra în martie 2006 faptul că „il entusiasmo dei romeni per l'ingresso nell'UE hanno un sapore vagamente paradossale”¹¹. Faptul că la București nu se vorbește decît despre aderare, confirmă o dată în plus ideea că românii văd în acest proces, șansa lor spre progres și bunăstare, chiar dacă implicațiile sale nu sunt pe deplin percepute de către populație¹².

Data fiind realitatea politică de după anul 2000, ziarele și revistele italiene abordează problematica referitoare la România, prin prisma sau din perspectiva procesului integraționist.

Din punct de vedere al fenomenului politic, criticile se mențin și după anul 2000, însă treptat, ele scad în intensitate. În anul 2000, pe marginea alegerilor prezidențiale, România era considerată ca fiind încă tributară vechilor convingeri ideologice. Într-un articol denumit „Romania, svolta comunista” se aprecia faptul că România confirma, prin câștigarea alegerilor de către partidul neocomunist PDSR, opțiunea sa pentru soluții extreme¹³. În fapt, era vorba despre o țară haotică („la Romania dai barbari”), o țară cu prea multă mizerie, cu prea multă corupție și cu prea multă imaturitate politică¹⁴. În opinia jurnaliștilor italieni, involuția spațiului românesc este dată și de inerția economică, în fapt, întârzierile de natură economică și socială fiind considerate fenomenele care distanțează România de țările prospere. Un fenomen considerat absolut paradoxal de către

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, pp. 186.

⁹ *Ibidem*, pp. 189.

¹⁰ *Ibidem*, 2006, no. 1, pp. 131-132.

¹¹ *Corriere della Sera*, Roma, 18 martie 2006, pp. 17.

¹² *Ibidem*; *Limes*, Roma, no. 1, 2006, pp. 132.

¹³ *Corriere della Sera*, Roma, 2000, 3 novembre, pp. 4.

¹⁴ *Ibidem*, 3 nov., pp. 4, 10 dicembre, pp. 4.

presa italiană, îl constituia faptul că românii se duceau să lucreze la sârbi, în ciuda faptului că aceștia din urmă se confruntau cu situația de după bombardamente. Explicația dată era una de natură istorică: România nu mai avea o economie viabilă pentru că „i montagni Carpazi sono le ciminiere del feudalesimo industriale rosso, allora e come se Ceausescu fosse ancora vivo”¹⁵.

Progresele economice și instituționale realizate de România după 2000-2002 și-au găsit ecoul inclusiv în presa italiană, mai atenuată astfel în critici și mai atentă la realizări. Subiectele și stereotipurile de tipul: trecut neostalinist (regime despotico), România neocomunistă (la Romania comunista), România extremelor (la Romania tra nostalgia nazionaliste e miraggi europei), înapoiere economică (il ritardo economico), dezechilibre de natură socială, disperare și foame (la disperazione e la fame), trafic de copii și droguri (il traffico di bambini), predilecte până atunci, sunt înlocuite cu teme care denotă în mod evident ideea de relativ progres și schimbare. Subiectele sunt centrate astfel pe: noua economie, efectelele stabilizării, privatizare, investiții străine, instituționalizare și dezvoltare regională, tradiție și obiceiuri, reflecții antropologice, emigrație și forță de muncă, italieni în România, români în Italia etc.

Astfel, aceste teme cu încărcătură pozitivă care reflectă schimbarea de viziune și maniera de abordare a realităților românești, sunt legate cu predilecție de perspectiva integrării României în Uniunea Europeană, apoi de rolul său geostrategic și geopolitic (*geostrategia romena nei Balcani e nel Mar Nero*), de măsurile anticorupție (*offensiva anti-corruzione*), de comunitatea românilor în Italia (*la comunità degli immigranti romeni*), de relațiile româno-italiene. În locul unor titluri de articole sau studii precum „Nel buio della Transilvania tra gli ultimi degli ultimi”, „Romania, svolta comunista”, „Romania, il lungo inverno scontato”, „Ripuliamo la Romania dai barbari”, ziarele și revistele italiene de după 2002 vor titra: „A che serve la Romania”, „La nuova Romania”, „Una donna anticorruzione salva la Romania”, „La Romania nascerà una «little Varese»”, „Romania, profumo d'antico arcipelago di diversità”, „Tropico del Danubio” etc.

Între anii 2002-2006, economia românească este tot mai mult văzută din perspectiva stabilizării și a redimensionării structurale, a creșterii economice, a investițiilor și schimburilor economice româno-italiene.

„La stabilizzazione economica e i piani di aggiustamento strutturale hanno intensificato il flusso degli investimenti provenienti dall'estero e sostenuto il processo di rilocalizzazione industriale dall'occidente. Dopo tre anni di recessione economica il prodotto interno lordo ha cominciato a crescere. Se nel '99 aveva fatto registrare una flessione del 3,2%, nel 2000 è cresciuto del 1,6%. Il tasso di disoccupazione, nonostante gli anni di transizione e di riforme, si è attestato nel '99 al 11,5% e al 10,5% nel 2000. Se si considera che la media europea è del 10,4%, si può affermare che buona parte della manodopera espulsa dal mercato del lavoro, in seguito al ritiro dello stato dai settori principali dell'economia, è stata riassorbita dal crescere degli investimenti produttivi esteri”¹⁶.

În ciuda dezvoltării economice, reflectată de majoritatea indicatorilor economici sau al stimulării unor fenomene, precum cel al creșterii investițiilor străine, nivelul de trai și condițiile generale de viață în România, rămân scăzute. Situația salariilor din România, foarte reduse în raport cu salariilor din statele membre ale Uniunii Europene, reprezintă o problemă cu care se confruntă încă această țară. De altfel, forța de muncă ieftină constituie unul dintre motivele esențiale ale prezenței investitorilor străini în România.

Fenomenul delocalizării productive care caracterizează tot mai mult economia nord-est italiană a ultimilor ani, a făcut ca firmele italiene să fie tot mai mult interesante de investiții în Estul Europei, îndeosebi în România. Principalele oportunități avute în vedere de către investitorii italieni în România sunt legate de forța de muncă ieftină, dar în același timp calificată, de resursele de materii prime, de facilitările fiscale și de distanțele geografice relativ mici. Presa italiană accentuează mai cu seamă avantajele legate de capitalul uman, cu atât mai mult cu cât multe dintre firmele italiene lucrează în sistem lohn.

„Il livello del costo del lavoro rumeno è nettamente inferiore rispetto a quello delle altre principali economie esportatrici dell'Europa dell'est. Così, l'ampia disponibilità di facilitazioni e esenzioni fiscali, la possibilità di rilevare quote o l'intera proprietà delle aziende ex statali, un costo del lavoro inferiore di circa quindici volte quello italiano, la forte flessibilità del mercato del lavoro con ampia possibilità di licenziare e assumere hanno permesso alla Romania di diventare il paese dell'est centro-orientale dove è presente il maggior numero di aziende italiane”¹⁷.

¹⁵ *Ibidem*, 15 marzo, pp. 5.

¹⁶ *Lo straniero*, Roma, 2002, febbraio, no. 20, pp. 138-139.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 137.

În mod apreciativ, articolele din marile cotidiane italiene vorbesc despre profesionalismul românilor, ca posibili viitori angajați ai firmelor italiene. Într-un articol referitor la interesul major al oamenilor de afaceri italieni pentru Alba-Iulia, un *little Varese* la poalele Carpaților, se accentuează tocmai importanța acelor „figure professionali qualificate”¹⁸.

Contactele, interferențele și legăturile dintre spațiul românesc și cel italian sunt însă mult mai extinse și mai complexe. Este vorba despre relațiile economice italo-române în genere, despre schimburi comerciale dintre cele două state, despre diferitele înfrățiri și parteneriate, despre proiecte și colaborări instituționale.

„La Romania da anni è diventata terra dove molte imprese italiane hanno esportato le loro attività: i veneti per primi, hanno colto l'opportunità, hanno piantato le loro bandiere nella zona di Timisoara, al punto che tre anni fa nella città rumena si tenne l'assemblea annuale dell'associazione trevigiana degli imprenditori”¹⁹.

Factorul uman este abordat într-o manieră dihotomică: italieni în România, români în Italia.

„E molto forte la presenza di cittadini romeni in Italia, spinti a emigrare nel nostro Paese della disoccupazione e dal basso tenore di vita in patria che, però, negli ultimi anni sta risalendo”²⁰.

Fenomenul emigrației circulare, adică temporare, a românilor în Italia este analizat în câteva reviste italiene de specialitate. În genere, românii emigrează individual și nu pe familii ca și în cazul emigrațiilor definitive, tipologia definitorie fiind aceea a femeii, cu vârstă cuprinsă între 30-45 ani, cu studii medii de regulă, aflată temporar în Italia, cu scopul de a câștiga bani. Desigur, se poate vorbi și despre existența unui număr mare de familii care lucrează în Italia, de vreme ce comunitatea românilor reprezintă cea mai importantă comunitate străină din Italia, adică peste 350.000 de persoane, înregistrate oficial și neoficial.

Am afirmat în debutul acestui studiu faptul că articolele referitoare la România nu sunt prea numeroase în presa italiană. Cu toate acestea este evident faptul că abordarea de care beneficiază România în ultimii 3-4 ani este diferită în raport cu abordarea din anii '90. Cuvintele, tonul, expresiile, subiectele alese și analizele făcute, semnalizează în mod foarte clar o redimensionare, o rediscutare și chiar o reconsiderare a modului în care se vorbește despre România. România nu mai este astfel doar o țară aflată *la distanță* de normalitate, legalitate și prosperitate, o țară evaluată predominant cantitativ (excesiv statistic), negativ sau defavorabil; ea este văzută ca un spațiu în transformare, ca un mod de existență, ca un perimetru de cultură, tradiții și spiritualitate. Este vorba despre o redefinire identitară, nu doar a României, ci și a relațiilor cu România, o redefinire a afinităților culturale, lingvistice și desigur spirituale. Este vorba despre două universuri diferite, cel italian și cel român, dar regășibile în spiritul lor neolatin. Autorii de articole nu ezită să numească astfel România „la terra dei latini d'Oriente”, o țară cu un parfum antic, prin tradiții și obiceiuri, o țară fascinantă prin diversitate și unicitate.

„La Romania e soprattutto profumo antico: il limo dei fiumi, i vapori della vendemmia, la paglia per i buoi d'inverno. Spazi microcosmi, avanposti, frontiere tra culture”²¹.

Păstrarea elementelor de autenticitate și tradiție este cu atât mai apreciativă, în opinia jurnaliștilor italieni, cu cât ele au rezistat comunismului distructiv și uneori, indiferenței capitalismului neo-liberal²². Treptat sunt redată și alte forme culturale, comportamentale, existențiale, forme care întregesc realitatea *paradoxului românesc*. În fapt, România „tropico del Danubio” este un amestec de tradiție și modernitate, de religiozitate și laicitate, de rural și citadin, de vechi și nou, de autentic și forme preluate.

„Accanto la modernità, sopravvivono e convivono modi e stili di altre epoche. Nelle città, nelle campagne, nelle gente. [...]. La Romania e il paese dei miracoli. La Romania e una favola”²³.

România reprezintă în cele din urmă, un spațiu al Europei, dar totuși diferit de cel occidental sau chiar central european. Mărturisirile unui ziarist, Andrzej Stasiuk, apărute într-o publicație săptăminală de politică, cultură și economie italiană, reflectă acest fapt.

„Mi piace ancora in Romania perche è il paese del caos, dell'inaspettato, della vitalità e del paradosso”²⁴.

Interculturalitatea denotă o dată în plus, diversitatea spațiului românesc. Văzuți dintr-o perspectivă antropologică, românii pot să se constituie, de pildă, într-un exemplu de cultură și spiritualitate. Profilul, este

¹⁸ *Corriere della Sera*, Roma, 2002, 18 Ottobre, pp. 3.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *L'Avvenire*, Roma, 2004, 31 gennaio, pp. 3.

²¹ *East*, Roma, 2005, 7 dicembre, pp. 30.

²² *Ibidem*.

²³ *L'Espresso*, Roma, 2004, 7 ottobre, pp. 104.

²⁴ *Ibidem*.

acela al unui personaj puternic atașat de norme și practici ale comunității proprii, uneori atemporal, dar cu siguranță atipic²⁵.

„I zingari di Romania [...] la loro indifferenza di fronte alla materia, ai confini, ai limiti, alla terra. Sono scrupolosi e indifferenti, e poi le loro case, costruite come se tutto dovesse sparire da un momento all'altro, come la vita se fosse un eterno banchetto musicale”²⁶.

Unii autori de articole italiene exagerează însă atunci când vorbesc despre excluderea romilor din societatea românească actuală, chiar dacă o oarecare ignoranță sau chiar anumite prejudecăți mai există încă față de această etnie. Păstrarea unora dintre meseriile tradiționale, s-a făcut cu siguranță, nu pentru că ei au fost marginalizați în România, ci pentru că aceasta constituie o particularitate a stilului lor de viață. Un lait-motiv care apare adesea este acela că țiganii din România „lavorano il metallo, e vivono con l'orgoglio della loro storia”²⁷.

Dincolo de aceste „reprezentări” culturale, antropologice sau sociale, integrarea României în structurile Uniunii Europene începe să fie avută în vedere, ca și subiect în sine, chiar dacă discuțiile pe această temă sunt totuși puține. Într-un articol sugestiv „A che serve la Romania” sunt analizate costurile și beneficiile integrării acestei țări, plecându-se de la întrebarea „cosa rappresenterà l'entrata della Romania nell'Unione Europea?”²⁸.

Admițând faptul că România nu reprezintă un factor de instabilitate politică sau socială, Paolo Sartori arată în articolul publicat în revista de geopolitică *Limes*, faptul că un avantaj al integrării României ar putea să-l constituie criteriul geostrategic. Datorită poziției sale, România ar putea juca un rol important în zona Balcanilor și a Mării Negre, cu atât mai mult cu cât aceste regiuni prezintă un grad mare de instabilitate politică. În plus, aria Mării Negre este o zonă de tranzit pentru gazul și petrolul de proveniență caspică, orientat spre statele occidentale. Nu sunt de neglijat în acest context, nici raporturile bune dezvoltate de România cu vecinii.

Fără a face nici un fel de referiri la eventualele avantaje sau oportunități economice pe care aderarea României ar putea să le asigure, articolul atrage atenția asupra realelor probleme pe care le ridică această țară. Chestiunea agricolă și diferitele probleme sociale sunt atent prezentate. Emigrația românilor în diferite spații ale Europei occidentale este o consecuință imediată a acestei realități.

„Pese tuttora a forte propensione agricola, la Romania vede attualmente occupati in agricoltura e milioni e 500 mila lavoratori a fronte di una superficie di 14.819 milioni di ettari coltivati, mentre 3 milioni e 593 mila sono i lavoratori agricoli globalmente presenti nei dieci paesi di recente adesione all'Unione Europea, per una superficie coltivabile di 34.954 milioni di ettari, più del doppio di quella romena”²⁹.

Un alt aspect, cel al traficului de droguri, arme sau ființe umane cu care se confruntă România, destul de mediatizat de altfel în presa italiană, este puternic subliniat.

„I traffici internazionali di sostanze stupefacenti, di armi, di esseri umani e di veicoli rubati, sono i più consolidati e diffusi fenomeni delinquenziali transnazionali attualmente presenti in Romania, dovuti in particolar modo alla relativa «permeabilità delle frontiere». A favorirli, la diffusione della corruzione evidenziata anche dall'Unione Europea, oltre che dalla particolare collocazione geografica, essendo la Romania situata nel cuore della cosiddetta rotta balcanica dei traffici. Per parte italiana, da segnalare che Cosa Nostra, camorra, Sacra corona unita e 'ndrangheta sono ben presenti in Romania”³⁰.

În sfârșit, fenomenul politic românesc, văzut din perspectiva integraționistă, reușește să aibă și conotații pozitive. Se spune chiar că integrarea României nu ar putea fi posibilă fără tenacitatea a două femei ministru: Anca Boagiu și Monica Macovei, ultima „severa nello sguardo e nell'abbigliamento, ma tenace nella ricerca della precisione”.³¹ Mai mult, ea reprezintă „il condottiero di un'offensiva anti-corruzione che l'Europa reclama da anni”, iar pentru colegii de guvern sau membrii parlamentului ea este „come il fumo negli occhi”³².

Imaginea României în raport cu ideea de integrare, rămâne fixată între corupție, crima organizată și progrese recente de natură politică, socială sau juridică, între imperfecțiuni legislative sau politice și posibile roluri geostrategice, între probleme sociale și fenomene emigraționiste.

²⁵ *Diario*, Roma, 2002, 7 febbraio, pp. 56-58.

²⁶ *East*, Roma, 2005, 7 dicembre, pp. 36.

²⁷ *Diario*, Roma, 2002, 7 febbraio, pp. 56.

²⁸ *Limes*, Roma, no. 1, 2006, pp. 135.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Corriere della Sera*, Roma, 2006, 18 marzo, pp. 17.

³² *Ibidem*.

În mod cert este vorba despre o Românie în mișcare, pentru care dezirabilul vis al integrării și modernizării devine, treptat, tot mai concret.

SURSE BIBLIOGRAFICE

Affari esteri, Roma, 2000-2002
Avvenire, Roma, 2000-2004
Corriere della Sera, Roma, 1992-2006
Diario, Roma, 2002
East, Roma, 2005
Economia e società regionale, Roma, 2004
Est-Ovest, Roma, 2004
Giornale, Roma, 2004
L'Europa ritrovata, Roma, 1991-2000
L'Espresso, Roma, 2004
Limes, Roma, 2000-2006
Lo straniero, Roma, 2000-2005
Meridiani, Roma, 2006
Panorama, Roma, 2002-2004
Politica ed economia, Roma, 1991
Probleme economice, București, 1992-2003
Studi emigrazione, Roma, 2002
Repubblica, Roma, 2002.

